

KENTLEŞME KENTLİLEŞME

EROL KAYA, Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi bölümünü bitirdi. Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilimi dalında “Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Reform Çalışmaları” konulu tezini hazırlayarak yüksek lisansını tamamladı. Pendik’te esnaflık ve bir dönem Pendik Spor Kulübü Başkanlığı yaptı. 1994 - 2009 yılları arasında üç dönem İstanbul-Pendik Belediye Başkanlığı; altı yıl Uluslararası Türk Dünyası Belediyeler Birliği (TDBB) Kurucu Başkanlığı yaptı. 2009 - 2011 yılları arasında Başbakan Başmüşavirliği görevinde bulundu. 24., 25. ve 26. dönem İstanbul Milletvekilliği, T.B.M.M. Çevre Komisyonu Başkanlığı ve T.B.M.M. Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Başkanlığı görevlerinde bulundu. Hâlen AK Parti Yerel Yönetimlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı ve T.B.M.M. 26. dönem İstanbul Milletvekilliği görevlerini sürdürmektedir. Kaya, evli ve üç çocuk babasıdır.

Yayımlanmış kitapları şunlardır:

- *Belediyelerde Toplam Kalite Yönetimi*
- *Muhafazakâr Demokraside Yerel Yönetim Vizyonu*
- *Yerel Kalkınma Yönetimi*
- *Modern Kent Yönetimi*
- *Kurum Yönetiminden Kent Yönetimine*

KENTLEŞME ve KENTLİLEŞME

EROL KAYA

işaret

İçindekiler

Önsöz	7
Kent	11
Tarihi Seyri	21
Medeniyet-Kültür ve Kent/Şehir	37
Kent Kültürü	50
Kent Kimliği	55
Kentleşme	63
Demografik Açıdan Kentleşme	65
Sosyal Açıdan Kentleşme.....	67
Ekonomik Açıdan Kentleşme	69
Kentleşmenin Sebepleri	73
1 - Kentleşmenin Olumlu ve Olumsuz Etkileri	81
2 - Çarpık Kentleşme	83
3- Çarpık Kentleşmenin Konutlara Etkisi	89
4- Gecekondulaşma Etkisi.....	94
5- Anlamını Yitiren Mahalle ve Sokaklar	102

Kentleşmenin Çevresel Etkileri.....	117
Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Kentleşme	125
Türkiye’deki kentleşmede Göç Olgusu.....	130
Kentleşme	141
Kentleşme Süreci.....	145
Kentleşme Sorunları.....	146
Kentli Davranış Kalıpları.....	148
Kent Olanaklarını Koruma ve Temel Sorunlar	152
Kentlilik Bilinci	155
Kentlilik Bilinci Çalışmalarında Hemşehri Derneklerinin Önemi	172
Kentlilik Bilinci Çalışmalarında Pendik Uygulamaları	185
Hemşehri Dernekleri ile İşbirliği.....	189
Mahalle Meclislerinden Kent Meclislerine	190
Sosyal Belediyecilik.....	192
Yerel Kalkınma Platformu	194
Sonsöz.....	203
Kaynakça.....	207

Önsöz

Şehir/kent, sosyal bir varlık olan insanoğlunun ortak yaşama kültüründen doğan ve toplumsal grupların yaşam biçimleri ile şekillenen mekânlardır. Kentler, bir yaşam alanı olmanın ötesinde, tarihi, sosyal, kültürel, siyasi özellikleri de bünyesinde barındıran bir medeniyet merkezleridir. Şehirlerin de insanlar gibi ruhu olduğu söylenir ve Shakespeare de, “zaten insan demek, şehir demektir” der.

İbn-i Haldun’un tespitiyle şehirler, insanların bedevi-göçebe hayattan yerleşik hayata geçişleri ile oluşmaya başlar. İnsan toplulukları, yaşam şartlarını daha ileri noktalara taşımak için sürekli bir gayretin içinde olurlar, kentlerin gelişimini mutlu bir dünya yaşamı için önemli bir gereklilik olarak görürler. Bu ihtiyacın ve çabanın sonucunda önce köy-kasaba diye adlandırdığımız küçük yerleşimler, daha sonra da şehir/kent diye adlandırdığımız büyük yerleşim yerleri kurulur.

Kentleşme olgusu, aynı zamanda medeniyet tasavvurunun bir tezahürü olarak görülür ve kentleşme ile medeniyet gelişimi arasında bir bağ kurulur. Modern dönem medeni insan-kentli insan ilişkisini öne çıkarır. Kent ve medeniyet

ile ilgili çok farklı tanımlar bulunsa da, tüm tanımların ortak noktası, ortak kültürün tezahürü olan bir nizamın, düzen ve kurallı hayatın varlığıdır. Kentlerdeki kurallar, kent halkının ortak gayretleri ve konsensüsü ile oluşturulan kuralardır. Kent hayatı insanların önüne daha farklı kurallar ve daha farklı özgürlük alanları sunar. Bu sebeple de, “kent havası insanı özgürleştirir” denilmiştir.

Kentler, insan hayatını kolaylaştırmak için, onun daha fazla imkânlarla ulaşması için çok önemli mekânlar olmakla beraber, kontrolsüz ve aşırı gelişen her olguda olduğu gibi, kentlerin de aşırı ve kontrolsüz gelişmeleri beraberinde birçok problemi getirir.

Günümüzde kentte yaşayan insanların da, kentlerin de bir çok ve geçmişte olmayan sorunları bulunur. Modern hayatta kentlerde yeni sosyallikler kazanan insanlar bir yandan da kalabalıklar içinde yalnızlaşmaktadır. Nüfusu hızla artan kentler de bir sahipsizlikle karşı karşıya kalmaktadır. Kentte bulunan her yapının, her tesisinin bir sahibi vardır; özel kişiler, şirketler, kamu kurum ve kuruluşları gibi. Buna mukabil, bir bütün olarak kentlerimizin sahibi kimdir ve kim olmalıdır? Kamu yönetimi, valilikler, belediyeler halk adına kent yönetimini üstlenen otorite olarak görülebilir, ancak kentin bir bütün olarak sahiplenilmesi yetki verilenlerden önce doğrudan halk tarafından olmalıdır. Belediyeler, kentlerin sahibi değil hizmetkârlarıdır. Kentlerin sahipleri, ancak o kentte yaşayanlar olabilir. Bu yüzden kent-vatandaş ilişkisi bir gönül bağı, aidiyet, sorumluluk ve sahiplenme çerçevesinde gelişmelidir.

Bu kitap, ilk olarak 2003 yılında basılan ve 2004 yılında da ikinci baskısı yapılan çalışmamızın, yeniden gözden geçirilerek ve büyük oranda revize edilerek hazırlanan yeni halidir. Kitabın bu baskısına ilk kitabımızda yer almayan kent-medeniyet

Önsöz

ilişkinin yanı sıra, günümüz mega kentlerinin durumunun sorgulanması gibi yeni bölümler eklenmiş, ayrıca kullanılan veriler de güncellenmiştir.

Bu çalışma, kent, kentleşme, kentlileşme konularında son sözü söylemek değil, aksine bu konulardaki ezberleri bozmak, günümüzdeki gelişmeler ışığında yaklaşımları yeni baştan sorgulamak amacıyla hazırlanmıştır. Yaşadığımız süreç, kentleşmede günümüzde geldiğimiz aşama, bizlere ezberlerimizi sorgulamamız gerektiğini göstermektedir. Eğer bu sorgulamaya bir katkımız olabilirse, çalışmamız amacına ulaşmış demektir.

Gayret bizden, Tevfik Allah'tandır.

Erol KAYA